

Maa- ja metsätalousministeriö
Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 seurantakomitea

PÖYTÄKIRJA
VN/9941/2022

SUOMEN CAP-SUUNNITELMAN 2023–2027 SEURANTAKOMITEAN 3. KOKOUS

Aika 6.2.2024 klo 10:00-16:00
Paikka Paasitorni, Karl Lindahl, Paasivuorenkatu 5, Helsinki

Läsnäolijat:

Minna-Mari Kaila/maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja

Taina Vesanto/maa- ja metsätalousministeriö, varapuheenjohtaja

Arja-Leena Kirvesniemi, maa- ja metsätalousministeriö, varapuheenjohtaja

Jyri Inha/ valtiovarainministeriö

Timo Halonen/ maa- ja metsätalousministeriö

Tiina Malm/maa- ja metsätalousministeriö

Anna-Leena Miettinen/maa- ja metsätalousministeriö

Juha Palonen/maa- ja metsätalousministeriö

Martti Patjas/maa- ja metsätalousministeriö

Sanna Sihvola/maa- ja metsätalousministeriö

Harri Ahlgren/ työ- ja elinkeinoministeriö

Johanna Helkimo/ ympäristöministeriö

Jukka Pekoniemi/ Ruokavirasto

Raisa Ikonen/ Ruokavirasto

Timo Lehtiniemi/ Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Petri Knaapinen/ Uudenmaan ELY-keskus

Timo Tanskanen/ Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Marja Karvonen/ Satakunnan ELY-keskus

Leif Franzell/ Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Annukka Mäkinen/ Suomen Kuntaliitto (valtakirjalla)

Juha Lappalainen/ Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Johan Laxåback/ Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

Susann Rännäri/ Luomuliitto
Heidi Loukiainen/ Suomen Yrittäjät

Ulla Hyvönen/ Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Heikki Pahkasalo/ ProAgria Etelä-Savo

Heli Walls/ Suomen Kylät ry

Tommi Alakoski/ Suomen 4H-liitto

Eeva-Liisa Korpela/ WWF-Suomi

Leena Anttila/ maa- ja metsätalousministeriö

Mika Survonnen/maa- ja metsätalousministeriö

Virva Terho/ maa- ja metsätalousministeriö

Poissa: Marja Husu/ Ruokavirasto; Pertti Iivanainen/ Pohjois-Karjalan YTA-alue; Pentti Mäkinen/ Etelä-Savon maa-kuntaliitto; Jari Huovinen/ Elinkeinoelämän keskusliitto EK; Kati White/ Suomen Eläinsuojeluliitto SEY

Pysyvät asiantuntijat: Neda Skakelja, Taru Haapaniemi ja Heidi Sanevuori/ EU:n komissio, DG AGRI

Muut asiantuntijat: Meri Kiikkala/ maa- ja metsätalousministeriö; Eeva Loikkanen/ maa- ja metsätalousministeriö; Hannakaisa Markkanen/ maa- ja metsätalousministeriö; Susanna Ollila/ Ruokavirasto; Anna Schulman/ maa- ja metsätalousministeriö (ip)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Minna-Mari Kaila avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 seurantakomitean kokoukseen. CAP-suunnitelman toteuttaminen on alkanut vaiheittain ja sen toimenpiteiden rahoituksen kysyntä on ollut hyvä. Kaikki toimeenpanon prosessit eivät ole vielä toiminnassa.

Kokouksessa käydään tarkemmin läpi varainhoitovuoden 2023 tilanne ja tuloksellisuuskertomus. Monet sidosryhmät ovat olleet kiinnostuneita hallitusohjelman säästöjen kohdentumisesta ja tilanteesta kerrotaan asialistan kohdassa 9. Lisäksi käydään läpi seurantakomitean jäsenten ja sidosryhmien esittämiä CAP-suunnitelman muutosesityksiä ja muita jäsenten asialistalle nostamia asioita.

Puheenjohtaja muistutti myös avoimuusrekisterin käyttöönotosta 1.1.2024. Sidosryhmillä on aikaa rekisteröityä tammi-maaliskuussa 2024.

2. Kokouksen järjestäytyminen

Todettiin läsnäolijat. Paikalla oli 31 jäsentä tai varajäsentä.

3. Esityslistan hyväksyminen kokouksen työjärjestykseksi

Esityslista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

4. Seurantakomitean työjärjestyksen muutos

Virva Terho esitteli seurantakomitean työjärjestyksen muutosesityksen. Muutosesitys koskee seurantakomitean kokousten pöytäkirjan toimittamisaikaa jäsenten kommentoitavaksi. Määräaika esitetään pidennettäväksi kolmeen viikkoon kokouksesta (aiemmin 2 viikkoa). Lisäaikaa tarvitaan pöytäkirjan kääntämiseksi ruotsiksi. Samalla pidennetään pöytäkirjan kommentoimisaikaa kahdesta viikosta kolmeen viikkoon.

Päätös: Muutosesitys hyväksyttiin yksimielisesti.

5. Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 tuloksellisuuskertomus

Virva Terho ja Susanna Ollila esittelivät CAP-suunnitelman varainhoitovuoden 2023 tuloksellisuuskertomuksen. Tuloksellisuuskertomuksessa käsitellään ainoastaan saavutettuja tuloksia ja analysoidaan syitä, miksi asetettuja tavoitteita mahdollisesti ei ole saavutettu. Ruokavirasto toimittaa tuloksellisuuskertomuksen komissiolle SFC-järjestelmän kautta viimeistään 15.2., sen jälkeen kun seurantakomitea on hyväksynyt kertomuksen.

CAP-suunnitelman maksuja toteutui varainhoitovuonna 2023 ainoastaan Neuvo-toimenpiteessä, jossa asetetut tavoitteet ylittyivät. Kaikkien muiden toimenpiteiden maksut siirtyivät varainhoitovuodelle 2024. Osalla toimenpiteistä ei ole asetettu tavoitteita vielä varainhoitovuonna 2023, vaan ensimmäiset tavoitteet realisoituvat varainhoitovuonna 2024. Lisäksi, koska osassa CAP-suunnitelman toimenpiteistä toimeenpanoprosessi on viivästynyt, tulee tämä tulevina vuosina vaikuttamaan tavoitteiden toteutumisen siirtymiseen suunniteltua myöhemmäksi. Se ei kuitenkaan vaikuta tavoitteiden määrään tai toteutumiseen.

Keskustelu:

- Luomu-toimenpidettä koskevassa kohdassa analysoidaan markkinatilanteen vaikuttaneen luomutuotannon pinta-alojen vähentymiseen. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa syy, vaan tilanteeseen ovat vaikuttaneet myös luomukorvauksen ehtojen muuttuminen ja tarkastusmaksujen nousu. Tuloksellisuuskertomuksessa pitäisi analysoida ulkoisten tekijöiden vaikutuksia yhdenmukaisesti kaikkien toimenpiteiden osalta. Markkinatilanne on vaikuttanut koko maataloussektoriin.
- MMM vastasi, että syvempää analyysia tullaan tekemään seuraavien vuosien tuloksellisuuskertomuksissa, jolloin toimenpiteistä on suoritettu myös maksuja. Sovittiin, että luomun markkinatilannetta koskeva teksti siirretään lukuun 1.3., jossa käsitellään CAP-suunnitelman täytäntöönpanon horisontaalisia näkökohtia.
- Seuraavissa tuloksellisuuskertomuksissa olisi hyvä analysoida tarkemmin myös luonnon monimuotoisuuteen, viherlannoitusnurmiin ja viljelykiertoon liittyviä tavoitteita. Olisi hyvä myös saada tarkempaa tietoa siitä, millaisiin investointeihin on haettu tukea.
- MMM vastasi, että tuloksellisuuskertomus on määrämuotoinen ja siinä on tiukat merkkirajat. Raportointi ei sen vuoksi voi olla yksityiskohtaista, vaan se keskittyy siihen, miksi asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu. Sen sijaan yksityiskohtaisempaa tietoa CAP-suunnitelman toimeenpanosta tullaan raportoimaan seurantakomitealle erikseen.

Päätös: Tuloksellisuuskertomus hyväksyttiin yksimielisesti. Mikäli komission käsittelyssä tulee kommentteja raporttiin, siihen lisätään ao. muokkaukset ilman seurantakomitean erillistä hyväksyntää.

6. Katsaus CAP-suunnitelman toimeenpanon tilanteeseen

Ruokavirasto:

Raisa Ikonen ja Jukka Pekonniemi esittelivät Ruokaviraston tilannekatsauksen. Maaseudun kehittämistukien toimeenpano on alkanut vaiheittain ministeriön kanssa tehdyn suunnitelman pohjalta. Tukihaut ja päätöksenteko ovat molemmat pääsääntöisesti käynnistyneet, samoin neuvontakorvauksen ja rakennetukien maksaminen on aloitettu. Muiden tukien maksaminen käynnistyy vaiheittain kevään 2024 aikana. Myös Leader –toimintarahamallin ennakkojen maksut ovat toteutuneet.

Ruokaviraston ja ELY-keskusten väliset maksajavirastosopimukset tulivat voimaan 1.8.2023. Sopimukset Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja valtionviraston kanssa tulevat voimaan varainhoitovuoden 2024 aikana.

Neuvontakorvausta, maatalousinvestointeja ja nuorten viljelijän aloitustukea on 24.1.2024 mennessä maksettu kaikkiaan reilut 18 milj. euroa (17 % myönnetystä tuesta). Leader-ryhmien toimintarahana osalta tukea on maksettu vajaa 16 milj. euroa (41 % myönnetystä tuesta).

Neuvontapalvelujen suosio on säilynyt korkeana koko maassa. Korvattavaa neuvontaa on annettu toistaiseksi noin 12 500 eri tilalla. Suosituimmat neuvontaasiot ovat olleet *Kestävä kehitys ja luonnonvarat*, *Ruokaturva ja eläinten hyvinvointi*, *Luonnon monimuotoisuus*, *Kilpailukyyn parantaminen* ja *Maatilojen muutoskestävyys*. Hyväksytyjä neuvoja on tällä hetkellä 1 216 kpl, joista CAP27 kaudella hyväksytyjä on 147 kpl.

Toimeenpanon koulutuksia on järjestetty joulukuusta 2022 lähtien pääsääntöisesti tukimuodoittain pienissä osissa. Pinja verkkokoulutus alustaa hyödynnetään rahoituskauden edetessä. Viestinnän osalta Ruokavirasto viestii hakujen, päätöstentien ja maksatusten alkamisesta sitä mukaa kuin aikataulu varmistuu. Tämän vuoden teemoja viestinnässä ovat tukien vaikuttavuus, ilmasto ja ympäristö, alueellisen viestintäyhteistyön kehittäminen ja selkeän kielen edistäminen.

Pinta-ala- ja eläintukien osalta Ruokavirasto esitteli maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimusten ja kosteikkojen hoitosopimusten maastokatselmointien tilannetta sekä sektorikohtaisten tukien toimeenpanotilannetta. Koko maan tasolla haetuista Moma –sopimuksista on katselmoitu 55 % ja kosteikkojen hoitosopimuksista 39 %. Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden osalta tuki on haettavissa hyväksytyn toimintaohjelman (3-7-vuotinen) toteuttamiseen. Yksi toimintaohjelma käynnistynyt vuoden 2023 alussa ja kaksi vuoden 2024 alusta. Mehiläishoito tuki puolestaan on mehiläisalan toimijoiden haettavissa monivuotisen hankkeen toteuttamiseen. Kolmelle hankkeelle on myönnetty rahoitusta, hankkeet kestävät vuoden 2024 loppuun. Yhteensä tukea maksetaan vuosittain noin 390 000 euroa.

Yleisenä asiana nostettiin esiin myös Ruokaviraston vaikea taloudellinen tilanne.

ELY-keskukset

Timo Tanskanen / Pohjois-Karjalan ELY –keskus esitteli katsauksen CAP-suunnitelman toimeenpanon tilanteesta ELY-keskusten näkökulmasta. Tarjolla on hänen mukaansa ollut paljon hyvää koulutusta uusien säädösten ja niiden toimeenpanon opiskeluun. Ruokaviraston nettisivut, viljelijä uutiskirjeet ja tekstiviestimäiset ajankohtaisista asioista nähtiin hyvinä tapoina välittää tietoa viljelijöille ja sidosryhmille. Neuvontapalvelu puolestaan on tukenut viljelijöitä omaksumaan uusia tukiehtoja (mm. ympäristö ja ehdollisuus), ja neuvontakorvauksen ottamista ensimmäisenä käyttöönsä Tanskanen pitikin hyvänä ratkaisuna. Kritiikkiä ovat aiheuttaneet maatalouden tukien maksu-aikataulut, samoin hallitusohjelmaan kirjattu maaseudun kehittämisvarojen leikkaus on keskusteltanut paljon.

Uuden valvontamallin soveltaminen on sujunut pelättyä paremmin. Hallinnollisen taakan keveneminen uuden valvontamallin myötä nähtiin kuitenkin vielä epävarmana. Tukihakemuksen muutosmahdollisuutta aina lokakuun alkuun saakka pidettiin hyvänä asiana.

Luomusopimusten ja -alan väheneminen on ollut Tanskasen mukaan yllättävän suuri. Luomutuotteiden kuluttajakysyntä ei kasva odotusten mukaisesti. Ohjelmakauden tavoitteiden saavuttaminen luomun osalta ei siten vaikuta tällä hetkellä mahdolliselta, ellei tilanne muutu merkittävästi. Myös maatalousluonnon ja maiseman hoidon sopimuksissa nähtiin haasteita, ja sopimusmäärät ovat olleet laskusuunnassa. CAP-suunnitelman mukainen pinta-alatavoite vaikuttaa vaikealta saavuttaa myös näiden sopimusten osalta.

Rahoitustukien osalta uuden ohjelmakauden tietojärjestelmä on otettu käyttöön asteittain ja tämän seurauksena hakemukset ovat kasaantuvat ELY-keskuksiin, koska päätöksiä ei ole pystytty tekemään. Maatilojen kehittämiseen investointihakemuksia on tullut kuitenkin hyvin ja tilojen sukupolvenvaihdosten määrätkin vaikuttavat kääntyneen kasvuun. Yritystukien eriyttämistä ELY-keskusten ja Leader -ryhmien välillä Tanskanen piti onnistuneena ja toimeenpanoa selkeyttäneenä asiana.

YTA-alueet

Virva Terho esitteli YT-alueiden diat YT-alueiden edustajan ollessa estynyt osallistumaan kokoukseen. Hyvin toimivina asioina YT-alueiden näkökulmasta nähdään mm. seuraavat asiat: kokonaan sähköisen haun sujuminen, Ruokaviraston ohjevideot, monitorointi sekä Ruokaviraston, ELY-keskusten ja kuntien koulutukset. Kehitettävänä asioina YT-alueet esittivät puolestaan esimerkiksi päätukahaun ja lohkomuutosten saamista aiemmin auki, neuvojien vastuun korostamista myös päätukihaun jälkeen, Vipumobiilin ja viljelijöiden koulutuksen edelleen kehittämistä, yhden päivämäärän saamista eläintukien hakuun, tukilaskelman saamista viljelijöille Vipuun sekä maksatusaikataulujen väljentämistä.

Leader-ryhmät:

Heli Walls esitteli Leader-ryhmien ajankohtaiset asiat. Leader-ryhmien tukien kysyntä on ollut suurempaa kuin koskaan. Viestinnässä on tuotettu paljon hyvää materiaalia Leader-ryhmien tueksi. Yritystukien tukivälineiden eriyttäminen ELY-keskusten ja Leader-ryhmien välillä on ollut toimiva. Leader-ryhmät ovat kuitenkin erittäin huolestuneita siitä, että edelleenkin ei ole tietoa, milloin tukien maksatukset alkavat. Erityisesti alkavat yrittäjät, joilla ei ole suuria pääomia, saattavat joutua ahdinkoon. Tilanteesta on haittaa myös maaseuturahaston maineelle. Ongelma on myös liian yksityiskohtaiset tarkistuslistat kustannusarvioiltaan pienille hankkeille. Kaikki hankkeet joutuvat käymään läpi noin sadan kysymyksen tarkistuslistan, mikä tuottaa kohtuuttomasti työtä, silloin kun kyseessä on muutaman tuhannen euron tuet. Leader-ryhmät ovat huolissaan myös hallitusohjelman leikkauksesta ja sen kohdentamisesta.

Ahvenanmaa:

Leif Franzell (Ålands landsskapsregeringen) esitteli Ahvenanmaan osuuden CAP-suunnitelman toimeenpanosta. Franzellin mukaan Ahvenanmaan seurantakomiteassa lokakuussa 2023 todettiin, ettei raportoitavia maksuja ollut 15.10.2023 mennessä. Kokouksessa hyväksyttiin myös kolme teknisluonteista muutosta CAP-suunnitelmaan sekä maakunnan hallituksen ehdottamat valintakriteerit. Käsittelyssä oli lisäksi Ahvenanmaan rakennerahasto-ohjelman 2014-2020 loppuraportti sekä CAP-suunnitelman viestintäsuunnitelma (Ahvenanmaata koskeva osuus).

Ahvenanmaan CAP-suunnitelmaosuutta koskeva lainsäädäntö on valmistunut vuoden 2023 aikana. Toimeenpanoa koskevien järjestelmien osalta käytössä on kaksi järjestelmää hakemuksia ja niiden käsittelyä varten sekä yksi järjestelmä maksatusta varten.

CAP-suunnitelman toimeenpano on edennyt siten, että pinta-alamakset on maksettu marraskuun 2023 aikana yhteensä 3,9 milj. euroa (luonnonhaittakorvaus, ympäristökorvaus ja luonnonmukainen tuotanto). Pinta-alamakset on saavutettu jo vuonna 2023 ja todennäköistä onkin, että uusia sitoumuksia ja sopimuksia ei voida enää tehdä. Rakennetuissa haut on avattu investointi- ja aloitustuille. Ei-tuotannollisia investointeja ja elintarvikejalostuksen investointeja on tarkoitus tukea viimeisenä. Neuvontatoimiin ja koulutukseen tukea voidaan myös jo hakea. Leader-toimenpiteessä Lokalkraft Leader r.f. on nimetty Leaderin toteuttajaksi Ahvenanmaalla.

Euroopan komissio:

Taru Haapaniemi/ EU komissio DG AGRI kertoi CAP-suunnitelmien toimeenpanon tilanteesta koko EU:n tasolla. Tilannetta Haapaniemi valotti erilaisten tunnuslukujen avulla (mm. CAP-suunnitelmien kautta kanavoitavat rahamäärät, suorien tukien saajamäärät, tuetun maatalousmaan osuus EU:ssa, CAP-tukien osuus viljelijöiden kokonaistuloissa jne.). Erikseen Haapaniemi nosti esiin mm. luonnonhaittakorvaukseen, riskienhallintaan, ehdollisuuteen, maaperään suojeluun, sosiaaliseen ehdollisuuteen, nuoriin viljelijöihin sekä tietämyksen ja innovaatioiden edistämiseen liittyvät teemat. Haapaniemi myös kertoi, että komissio on antanut raportin toimeenpanon tilanteesta Euroopan Parlamentille ja neuvostolle.

7. Seurantakomitean jäsenten esittämät CAP-suunnitelman muutosehdotukset

Tiina Malm ja Juha Palonen esittelivät seurantakomitean jäseniltä tulleet muutosehdotukset. Ehdotusten analysointi on parhaillaan käynnissä, ja jos ehdotusten analysoinnissa todetaan perustelut CAP-suunnitelman muutoksille, valmistellaan muutoksia lähikuukausien aikana. Komission kanssa muutosehdotukset käsitellään kevään aikana, seurantakomiteassa käsittely on 11.6.2024.

Saatujen ehdotusten analysoinnin periaatteita on useita. Analysoinnissa selvitetään mm. se, koskeeko ehdotus CAP-suunnitelmaa, onko ehdotus EU-säädösten mukainen, onko ehdotus toimeenpantavissa (hallinnollinen taakka, toteutuksen kustannukset ja todennettavuus huomioon ottaen), millaisia vaikutuksia ehdotuksella olisi ja olisiko muutos perusteltavissa ajallisesti.

Sellaisia seurantakomitean jäsenten esittämiä muutosesityksiä, joiden nähtäisiin alustavasti etenevän suoraan jatkovalmisteluun, ei tässä vaiheessa tullut esille. Kaikkien muutosten esittäjien kanssa tullaan kuitenkin käymään keskusteluja mahdollisten muiden kuin CAP-suunnitelmaan liittyvien ratkaisujen löytämiseksi.

Tilannetta seurataan erityisesti ja muutoksia toteutetaan mahdollisesti myöhemmin seuraavien ehdotusten osalta:

- erityiset toimet viherlannoitustoimenpiteen edistämiseksi, koska toimenpiteen menekki oli reilusti alle suunnitellun (ekojärjestelmä),

- Olemassa olevat tuottajaorganisaatiot on saatava myös toimintasuunnitelmarahoituksen piiriin (sektoritoimet),
- investointituessa rakentamisen enimmäistukimäärän nosto 1,5 miljoonaan, nykyinen (1,2 milj. euroa kolmen vuoden aikana) nähdään uuden pihattoinvestoinnin näkökulmasta liian alhaisena (maatalousinvestoinnit).

Edellä mainittujen ehdotusten lisäksi:

- MMM valmistelee sosiaalisen ehdollisuuden käyttöönottoa,
- MMM selvittää mahdollisuuksia EU:n täkkelysperunapalkkion määrärahan korottamiseen 2,2 miljoonalla,
- MMM selvittää luonnonhaittakorvauksen kotieläin korotuksen poistamisen kompensointia,
- MMM valmistelee ehdotusta, jonka mukaan torjunta-aineiden käyttö sallittaisiin ekojärjestelmän monimuotoisuuspeleillä vaikeissa rikkakasvitilanteissa jo kasvukaudella tai kasvuston päättämisen yhteydessä,
- Uusien suojavyöhykenurmien perustaminen tulisi MMM:n mukaan mahdolliseksi myös vuonna 2025 uuden kohdentamisaineiston myötä (ympäristökorvaukset),
- MMM valmistelee lisäystä EHK 18 kastraatiokivun lievitys- toimenpiteeseen, jossa siihen lisätään puudute, ja
- MMM valmistelee muutosesityksen nuoren viljelijän aloitustuen yrittäjätulovaatimukseen.

Esitykset, joiden ei nähdä johtavan CAP-muutokseen, olivat:

- Pysyvän nurmen alaan tulisi hyväksyä myös alat joilla kasvaa perinteisesti luonnonlaitumilla esiintyviä kasveja, jotka eivät ole kylvettyjä ja joita eläimet käyttävät rehuna (määritelmät),
- Suomelle ominaisten piirteiden huomioiminen luonnonlaitumissa. Luontodirektiivin mukaiset uhanalaiset merenranta- ja tulvaniityt, kivikkorannat, kalliokedot, karut tunturiniityt ja metsälaitumet turvattava ja katsottava kokonaisuuksina tyypillinen mosaiikkimaisuus huomioiden. Lisäksi sarakasvit huomioitava nurmikasveina. (määritelmät),
- Kaikkien kasvien korjattu ala hyväksyttävä ehdollisuuden vähimmäismaapeitteeksi, jos peltoa ei muokata sadonkorjuun jälkeen. Myös korjaamaton ala hyväksyttävä vähimmäismaapeitteeksi (ehdollisuus); (ei edellytä CAP-suunnitelman muutosta),
- Sertifioitu siementuotanto vapautettava yksivuotisten kasvien viljelykiertovaatimuksesta vuoden 2025 jälkeen (ehdollisuus),
- Ei enää poikkeusmahdollisuuksia viljelykiertovaatimukseen (ehdollisuus),
- AB-alueen lehmäpalkkio jaetaan lypsylehmiin ja emolehmiin (tuotantosidonnaiset tuet)
- AB-alueen lehmäpalkkion määrärahan korottaminen 2 miljoonalla eurolla (tuotantosidonnaiset tuet),
- Eläinpalkkiomaksut aikaisemmaksi (tuotantosidonnaiset tuet),
- AB-alueen teurashiehopalkkion yksikkötukitason nostaminen (0,4 milj. korotus 2 miljoonaan) (tuotantosidonnaiset tuet),
- AB-alueen uuhipalkkion tasokorotus (0,4 milj. nosto) (tuotantosidonnaiset tuet),
- Karitsa voi kuulua kumpaan tahansa viitepäivään, syntymäpäivän ei tule määrittää viitepäivää (tuotantosidonnaiset tuet),
- Viherlannoitustoimenpiteen tulisi olla mahdollinen myös luomutiloille (ekojärjestelmä),

- Erityiset toimet viherlannoitustoimenpiteen edistämiseksi, koska toimenpiteen menekki oli reilusti alle suunnitellun (ekojärjestelmä),
- Kaudella 2007-2014 hyväksytyt vesiensuojelun kannalta merkittävät suojavyöhykkeet tulee hyväksyä, vaikka ei rajoittuisi vesistöön nykymääritelmän mukaan (ympäristökorvaukset),
- Jos perinnebiotooppiala, jolle korvausta maksetaan, pienenee niin, että korvaus ei kata kustannuksia, koko kohde voi jäädä hoitamatta. Perinnebiotooppien hoitoon on löydettävä kokonaisratkaisu (ympäristökorvaukset),
- Maatalousluonnon ja maiseman hoito: Tulkintoihin joustoa, kolmas tukitaso, korotettu tukitaso tai lisätoimenpide. Liian pelkistetty, tarvitaan lisäelementtejä (ympäristökorvaukset),
- Kohdentaminen: Toimien kohdentamista tehokkaimpiin toimiin ja kohdealueille voitaisiin lisätä (ympäristökorvaukset),
- Virheellisten EU-asetuksen tulkintojen korjaus (luomu),
- Ehtojen muutoksia, jotta tuottajille saadaan enemmän joustoa (luomu),
- Korvaustasojen muutokset (luomu),
- Luomun ja eläinten hyvinvointikorvausten laiduntamisehdot ja korvaukset eivät saisi sulkea toisiaan pois (luomu),
- Siirtymävaiheen tukimuoto (luomu),
- Korvaustasoja on tarkistettava (eläinten hyvinvointikorvaukset),
- Ehjä häntä-toimenpiteeseen on tehtävä toinen taso parhaiden tuottajien palkitsemiseksi (eläinten hyvinvointikorvaukset),
- Luomun ja eläinten hyvinvointikorvausten laiduntamisehdot ja korvaukset eivät saisi sulkea toisiaan pois (eläinten hyvinvointikorvaukset),
- Investoinnit maatilojen kilpailukyvyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen - kohtaan lisätään yleiseen tukiprosenttien vaihteluväliin (25–35) vastaava korotus kuin nuorilla viljelijöillä (maatalousinvestoinnit),
- Ennakkomaksut seuraaviin tukiin: Uuhipalkkio, lomo-sopimukset, APR, luomueläintuet (maksatusaikataulut),
- Eläinpalkkioista on voitava maksaa ensimmäinen erä hakuvuoden puolella (maksatusaikataulut),
- Sika- ja siipikarjatalouden EHK:sta on voitava maksaa osan hakuvuoden puolella (maksatusaikataulut), ja
- Luonnonhaittakorvauksen ennakkomaksujen hyödyntämisen vaihtoehtoja on selvitettävä (maksatusaikataulut); (ei edellytä CAP-suunnitelman muutosta).

Keskustelu:

- MMM:n mukaan tuottajaorganisaatioita koskevan muutosesityksen osalta on keskusteltava vielä paremmin siitä, mille sektorille rahaa olisi järkevä kohdentaa. Suorista tuista olisi CAP-strategia-asetuksen mukaan Suomessa siirrettävissä enintään 15 milj. euroa, ja näin suu- relle rahoitukselle ei ole aiemminkaan todettu tarkoituksenmukaista käyttökohdetta tuottajaorganisaatioiden tukemisessa. Jos rahoitusta päätetään siirtää jokin osuus, käytettävyyden ja vaikuttavuuden vuoksi rahoituksen siirto tulisi kohdentaa mahdollisesti vain yhdelle toimialalle. Muutos edellyttäisi tukitoimien suunnittelun valitulle toimialalle ja komission hy-

väksynnän. Lisäksi aikaa tarvittaisiin kansallisen lainsäädännön valmisteluun. EU:n taloudellisen avun määrä toimintaohjelmille on rajoitettu 50 prosenttiin tosiasiallisesti aiheutuneista menoista (60% ensimmäiset 5 vuotta hyväksymisen jälkeen) ja unionin taloudellinen apu saa olla pääsääntöisesti enintään 5 prosenttia kunkin tuottajaorganisaation kaupan pitämän tuotannon arvosta.

- Perinnebiotooppien osalta kentältä on kuultu huolestuneita viestejä sopimusaloista ja tukikelpoisuuskriteereistä. Huolta on kannettu mm. siitä, että tulkinnoissa olisi eroja aikaisempaan verrattuna. Tavoitteisiin pääseminen on tärkeää ja siksi eri sopimustyypppeihin on ehdotettu erilaisia tukitasoja. Joka tapauksessa on hyvä, että keskusteluja jatketaan, sillä potentiaalia perinnebiotooppialueissa on valtavasti.
- Luomun tavoitteiden saavuttamiseksi pitäisi nähdä myös muut toimet, kuten esimerkiksi hehtaariohaiset tuet sekä muut mahdollisuudet CAP-suunnitelmassa.

8. Viestintäsuunnitelma vuodelle 2024

Meri Kiikkala esitteli viestintäsuunnitelman. CAP-suunnitelman viestintäsuunnitelmassa on neljä tavoitetta: 1. Tuensaajat saavat tiedon oikea-aikaisesti ja ymmärrettävästi; 2. Uudet tuenhakijat löytävät rahoituksen pariin; 3. Kansalaiset ja sidosryhmät ymmärtävät rahoituksen tavoitteet, tulokset ja vaikutukset; 4. Toimivien kumppanuuksien avulla tavoitetaan uusia ja keskeisiä kohderyhmiä.

Lisäksi viedään eteenpäin vuosittain erillisiä teemoja, vuonna 2024 ne ovat luonnon monimuotoisuus ja maatalouden päästöt sekä ravinteiden kierrätys. Viestinnässä panostetaan maaseutuohjelman 2014–2022 rahoituksen tuloksiin ja vaikuttavuuteen. Alueiden välistä yhteistyötä pyritään tehostamaan ja poistamaan mahdollisia päällekkäisyyksiä. Vuonna 2023 maaseutuverkoston verkkosivuilla oli 980 685 ja some-kanavilla 937 586 kävijää. Some-kampanjoiden tavoitettavuus oli 1,128 miljoonaa.

9. Seurantakomitean jäsenten esittämät aiheet asialistalle

Voidaanko CAP-suunnitelman avulla edistää valkuaiskasvien viljelyä jollakin tapaa entistä vahvemmin nyt, kun viljelyn edistäminen on kirjattu hallitusohjelmaankin? (WWF)

Martti Patjas kertoi valkuaiskasvien viljelyyn liittyvästä esityksestä, kyseessä on tärkeä ja tuttu avaus. Proteiinin tuotannossa on vajetta yleiseurooppalaisittainkin, ja valkuaista pitää tuoda maailmalta erityisesti kotieläintuotannon, mutta myös ihmisravinnon tarpeisiin. Kotimaisen valkuaiskasvituotannon mahdollisuudet on mahdollista nähdä tulevaisuudessa merkittävinä.

Valkuaiskasvien viljelyyn on menneinä vuosina kiinnitetty huomiota useissa eri yhteyksissä, muun muassa kehittämishankkeita on ollut ja lisäpanostuksia on tehty tukijärjestelmissä. Tulevaisuudessa tärkeimmät mahdollisuudet nähdään tulevan käytännön viljelyn kautta. Joka tapauksessa tarvitaan muun muassa uusia lajikkeita, koska valkuaiskasvien viljelyriskit ovat merkittävät. Valkuaiskasviasiasta on myös osa ruuantuotannon pitkän aikavälin strategiaa, jota viedään eteenpäin hallitusohjelman pohjalta. Lisäksi valkuaiskasvikysymys liittyy huoltovarmuuteen, kestävytyteen sekä tilatason kannattavuuteen.

CAP-suunnitelmassa on jo nyt vahva painotus valkuaiskasvien viljelyn edistämiseen. Jatkossa viljelyn edistämässä keskeisessä roolissa ovat valkuaiskasvien viljelyyn liittyvä neuvonta, koulutus, tutkimus sekä lajikejalostus.

HO säästöt (Suomen Kylät ry)

Taina Vesanto kertoi virkamiesvalmistelun lähtökohdista, hallitusohjelman säästöjen kohdentamiseen haetaan vielä ratkaisua. Päätös kohdentumisesta tehdään kevään aikana.

Maaseudun kehittämisen tärkeyttä on korostettu hallitusohjelmassa, ja säästöille on kirjattu ohjelmaselkeä luku. Valmistelun reunaehtona on myös ollut, että viljelijätukien tukitasoja ei alenneta. Lisäksi myös CAP-suunnitelman tavoitteet sitovat luonnollisesti valmistelua.

Perinnebiotooppien hoidon tilanne (WWF)

Anna Schulman kertoi perinnebiotooppien hoidon tilanteesta. CAP-suunnitelmassa on toimenpide, joka liittyy maatalousluonnon monimuotoisuuteen ja maiseman edistämiseen. Toimenpiteessä on ollut haku, ja siihen on saatu hakemuksia, joissa on puolestaan osoitettu sopimusaloja toimenpiteeseen. Ennen sopimusten tekoa jokaisella kohteella käydään ja selvitetään, ovatko kohteet sellaisia kuin niiden pitäisi olla. Toimenpiteessä kyse on siitä, että hoidon aiheuttamia kustannuksia ja tulonmenetyksiä korvataan, ja alueita, jotka eivät tarvitse hoitoa, ei luonnollisesti voida sisällyttää sopimuksiin. Vaikka alue olisi arvokas ja tärkeä, se ei täytä toimenpiteen ehtoja, jos hoitotoimia ei alueella tarvita.

Ns. kiinteän korvaustason järjestelmässä lasketaan mukaan tietyt hoitotoimenpiteet, eikä mukaan voida ottaa alueita, jotka eivät ole hoidettuja. Alueita on tämän takia jouduttu rajaamaan toimenpiteen ulkopuolelle muun muassa metsäluonnon kohteiden poisrajaamisen lisäksi.

Schulmanin mukaan se, että toimenpiteeseen mukaan otettavat pinta-alat pienenevät edellä mainittujen seikkojen takia, on valitettavaa. Numeerisiin tavoitteisiin pääsemiseksi ei voida kuitenkaan poiketa toimenpiteen ehtojen vaatimuksista. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että toimenpiteen tavoitteisiin on yhä vaikeampi päästä.

Jotta mahdollisilta seuraamuksilta vältytään esimerkiksi valvontojen myöhemmissä vaiheissa, nähdään, että on tärkeää käydä kaikilla kohteilla kahden ensimmäisen vuoden aikana. Toistaiseksi sopimuksiin lopullisesti päätyvistä aloista on olemassa ainoastaan vaillinaista tietoa, mutta jo nyt selvää on, että jossain määrin alojen leikkauksia tulee tapahtumaan. Maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämistä koskeva tavoite nähdään joka tapauksessa kuitenkin hyvin tärkeänä.

GAEC8-poikkeus (WWF)

Juha Palonen kertoi GAEC8 -poikkeuksesta. Poikkeus oli voimassa vuonna 2023, ja sen perusteella kesantoaloilla oli mahdollista viljellä muitakin kasveja kuin kesantokasveja. Poikkeus myönnettiin aikanaan muun muassa Venäjän hyökkäyssotaan liittyvän tilanteen takia.

Nyt WWF on lähettänyt seurantakomitealle kysymyksen poikkeuksen jatkosta. WWF näkee kesantoalojen viljelykäytön olevan lyhytnäköistä etenkin luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden ylläpidon kannalta.

Viimeaikaisten viljelijöiden mielenosoitusten seurauksena Ranska on kuitenkin vaatinut jo uutta GAEC8 -poikkeusta. Ranskan ehdotuksen mukaan jäsenmaat voisivat sallia kesantovaatimuksen täyttämisen ilmoittamalla yhteensä 7 prosenttia pinta-alasta joko tuottamattomiin aloihin, typensitojakasveihin tai kerääjäkasveihin (tai niiden yhdistelmään). Typensitojakasveja ja kerääjäkasveja tulisi ehdotuksen mukaan viljellä ilman kasvinsuojeluaineita.

Vastikään kokoontuneessa komission CAP -komiteassa komissio esitteli asiaa koskevan toimeenpanoasetusluonnoksen. Asetuksen mukaan uusi mahdollisuus tulisi jäsenmaan aikaisemmin valitsemien vaihtoehtojen rinnalle. Jos Suomi päättäisi ottaa poikkeuksen käyttöön, tarkoittaisi se sitä, että viljelijät voisivat valita, käyttävätkö GAEC8 -vaatimuksen vanhalla 4 prosentin mallilla vai uudella 7 prosentin mallilla. Ehdotuksen taustalla ja perusteena on viljelijöiden heikko taloustilanne, joka johtuu muun muassa poikkeuksellisista sääoloista, tuotantopanosten kohonneista hinnoista, viljelijähintojen laskusta sekä yleisestä geopoliittisesta tilanteesta.

Nähtäväksi jää, miten asia etenee EU-tasolla, ja jos asetus hyväksytään, pitää Suomessa tehdä päätös poikkeuksen mahdollisesta käyttöönotosta. Päätöstä tehdessä analysoitavaksi tulee ottaa poikkeuksesta saatavat hyödyt, mutta myös toimeenpanon lisäkustannukset. Alustavasti Ruokaviraston näkemys on, että järjestelmän luominen nykyisen rinnalle ei välttämättä olisi helppoa. Lisäksi tuottajille monimutkaisen järjestelmän hahmottaminen saattaisi olla vaikeaa.

Vuonna 2023 poikkeuksen alaisiksi pinta-aloiksi Suomessa ilmoitettiin muuta kuin heinää 4 600 hehtaaria, ja siitä 600 hehtaaria oli valkuaiskasveja.

10. Maaseutuverkoston toiminnan tilannekatsaus

Taina Vesanto esitteli maaseutuverkoston tilannekatsauksen. CAP-suunnitelman 2023-2027 maaseutuverkostossa uusi toimintamalli on fokusryhmätoiminta, joka aloitetaan keväällä 2024. Ruotsinkieliseen toimintaan panostetaan edellistä rahoituskautta enemmän ja se kattaa myös Ahvenanmaan. Maaseutuverkosto tekee kansainvälistä yhteistyötä mm. Itämeren alueella. Viestinnän teemana vuonna 2024 on Toimintakykyinen Suomi. Tämä perustuu lasten ja nuorten MOVE-mittaus-
ten huonoihin tuloksiin erityisesti maaseutualueilla. Asiassa tehdään yhteistyötä mm. Olympiakomitean kanssa. Nuoret ovat muutenkin mukana maaseutuverkoston toiminnassa monella tavalla. Myös yhteistyö AgriHubin kanssa on tiivistä, mm. maataloustieteen päivillä ja maatalouskonemessuilla on järjestetty yhteisiä tapahtumia.

11. Muiden rahastojen tilannekatsaus

Harri Ahlgren kertoi Euroopan alue- ja rakennepoliittikkarahastojen ohjelman tilanteesta. Alue- ja rakennepoliittikan ohjelman 2021-2027 varoista on sidottu 25,7 % ja maksettu 2,4 %. Yhteensä on rahoitettu 2978 hanketta, erityisen paljon yritystukia. Myös oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF on edennyt hyvin alkuvaikeuksien jälkeen. Maksatukset eivät toimi vielä kaikilta osin, mutta asia pitäisi saada kuntoon helmi-maaliskuun aikana. Rakennerahasto-ohjelmasta 2014-2020 on maksettu 98,5 %. REACT EU:n osalta on haastavaa saada kaikki maksut suoritettua määräaikaan eli kesäkuun 2024 loppuun mennessä.

Timo Halonen kertoi Euroopan meri- kalatalous- ja vesiviljelyohjelman etenemisestä. Kauden 2014-2020 EMKR-ohjelman varoista on sidottu 100 % ja ohjelman tilit suljetaan vuoden 2024 aikana. Rahoituskauden 2021-2027 EMKVR-ohjelman varoista on sidottu 28 % ja maksettu 9 %. Rahoituspäätöksen on saanut yhteensä 429 hanketta. Vesiviljelyssä on valmistelussa suuria investointikokonaisuuksia, jotka ylittävät käytettävissä olevat varat. Sen vuoksi valmistellaan Vna-muutosta, jonka perusteella alennetaan tukitasoja ja tuen enimmäismääriä. Tulossa on myös uusia hakukohteita ja rahoitustuotteita. Kala-Leader-ryhmien aktivaattorit muodostavat uuden kalatalousverkoston ja sen toiminta on jo lähtenyt liikkeelle.

12. Muut ajankohtaiset asiat

Muita asioita ei ollut.

13. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 11.-12.6.2024 Kaakkois-Suomessa.

14. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:02

Helsingissä 27.3.2024

Seurantakomitean puheenjohtaja,
osastopäällikkö

Minga-Mari Kaila

Seurantakomitean sihteeri,
neuvotteleva virkamies

Leena Anttila